

စီမံကိန်းအဆင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

ဤအပိုင်းတွင် ပါဝင်သော ကဏ္ဍများ -

- (က) ပတ်သက်ဆက်သွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ
- (ခ) ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ
- (ဂ) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

(က) ပတ်သက်ဆက်သွယ်သော နိုင်ငံရေးရာအခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သန္တာကျောက်တန်းများ၊ ပင်လယ်ရေအောက်မြက်ခင်းများ၊ လမုတောများ၊ သဲသောင်ပြင်ကမ်းခြေများနှင့် လတာများအပါအဝင် ကမ်းရိုးတန်းနှင့် အဏ္ဏဝါဒီဝ အမျိုးပေါင်းများစွာဖြစ်တည် တည်ရှိပါသည်။ သဘာဝသယံဇာတများ ပေါကြွယ်ဝပြီး ကမ်းနီး၊ ကမ်းဝေး ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ကျွန်းသစ်၊ ငွေ၊ ခဲ၊ ခဲမဖြူနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများရှိသကဲ့သို့ မြေဆီကြွယ်ဝသော ဂေဟဇုန်များမှာ ကျယ်ပြန့်သော စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုများအတွက် အစဉ်အဆက် တည်ရှိနေခဲ့ပါသည်။ ဤအရင်းအမြစ်များသည် လွန်ခဲ့သော ရာစုနှစ်များစွာကတည်းက လူဦးရေအမြောက်အများအား ထောက်ပံ့နေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ယနေ့အချိန်အထိ မြန်မာ့စီးပွားရေးအတွက် ထွက်ကုန်စုကြီးအဖြစ် ဆက်လက်ပံ့ပိုးပေးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ပါသော်လည်း သစ်တောများပြုန်းတီးခြင်း၊ အကြီးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ သက်ရှိသတ္တဝါများနှင့် မြေယာများ ပျက်ဆီးလာခြင်း၊ ရေအရင်းအမြစ်များ ရှားပါးလာခြင်းတို့သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဖိအားသက်ရောက်လာကြသည်။ တိုးချဲ့လာသော စိုက်ပျိုးရေး၊ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ လေထုညစ်ညမ်းခြင်း၊ လူဦးရေတိုးပွားခြင်းများသည် အထိန်းအကွပ်မရှိသော သယံဇာတထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းများနှင့်အတူ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ်အပေါ် ဆိုးရွားစွာပင် ပျက်ဆီးမှုဖြစ်စေပါသည်။ ၁၉၉၀-ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀-ခုနှစ်အတွင်း ရာဘာပင်စိုက်ပျိုးမှုသည် နှစ်ဆနီးပါးခန့်ရှိလာပြီး ဆီအုန်းပင်စိုက်ပျိုးမှု အမြောက်အများနှင့်အတူပင် ဇီဝမျိုးကွဲများအပေါ် အကြီးမားဆုံးခြိမ်းခြောက်မှုများထဲ၌ ပါဝင်ပါသည်။ ဤသို့သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဖိအားပေးမှုများကြောင့် ပင်စိုက်ပျိုးရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် စွမ်းအင်ကဏ္ဍများအပါအဝင် များစွာသောလူမှုစီးပွားရေးကဏ္ဍများသည် အားနည်းထိခိုက်လွယ်မှု မြင့်တက်လာစေပါသည်။ တိကျသည့် ခန့်မှန်းချက်များရရှိနိုင်ရန် ခက်ခဲသော်လည်းမြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားမဝင်သားရိုင်းကုန်သွယ်မှုသည် ပျံ့နှံ့လျက်ရှိကြောင်းယူဆရပါသည်။ တရားမဝင် အမဲလိုက်ခြင်းနှင့်အတူ သားရိုင်းတိရစ္ဆာန်ပမာဏသည်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် လျော့ကျသွားစေပါသည်။ ထိုသို့သော သယံဇာတများထုတ်ယူခြင်းလုပ်ငန်းအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပိုမိုများပြားလာသောအခါ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဇီဝမျိုးကွဲများနှင့် သဘာဝဖြစ်တည်မှုများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိလာမည်ကို များစွာသော မြန်မာနိုင်ငံသားများ၊ ဒေသတွင်း၊ နိုင်ငံတကာအရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက စိုးရိမ်နေကြသည်။

ပြောင်းလဲလာသောရာသီဥတုကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေမည့် မြန်မာ့စီမံကိန်းသည် နိုင်ငံအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နေသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အဓိကဖိအားများကို ဖော်ထုတ်မည်ဖြစ်သည်။ ရာသီဥတုနှင့်ဆက်သွယ်သည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ/ရာသီဥတုဆိုးရွားစွာဖောက်ပြန်မှုများ၊ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း၊ ရေအရင်းအမြစ် ပြုန်းတီးခြင်းများ၊ ကုန်းတွင်းထုတ်လုပ်ရေးအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာပြီဖြစ်သော ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်သည့် ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတို့ကဲ့သို့သော ကမ်းရိုးတန်းဒေသများမှာ ပင်လယ်ရေမြင့်တက်ခြင်း၊ ဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်းတိုက်ခတ်ခြင်း၊ မုန်တိုင်းကြောင့် လိုင်းများကြီးခြင်း၊ ရေလွှမ်းခြင်း စသည့်ရာသီဥတုဆိုင်ရာ ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ တွေ့ကြုံခံစားနေရပြီ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏အနောက်တောင်ပိုင်းသည် ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်အတွင်း တည်ရှိနေပြီး အနိမ့်ပိုင်း ကမ်းရိုးတန်းဖြစ်သည့်အတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံသည် ဘူမိဗေဒအရသော်လည်းကောင်း၊ လေဗေဒအရ သော်လည်းကောင်း ဘေးအန္တရာယ်များ ကြုံတွေ့နေရပြီဖြစ်သည် (ဥပမာ မြေငလျင်လှုပ်ခြင်း၊ ရေကြီးခြင်း၊ ဆိုင်ကလုန်းများနှင့် ဆူနာမီများ)။ ရေရှည်တွင် အခြားသောဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ဖွံ့ဖြိုးလာမှု၏ အကျိုးဆက်တစ်ခုဖြစ်သော ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုများကို ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံများသည် အလွန်ပင် အကန့်အသတ်ဖြင့်ရှိနေသည့်အတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေနှင့် အခြေခံသန့်ရှင်းရေးအတွက် လက်လှမ်းမမီခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဓိကကျသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေရရှိမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီးအလိုက် သိသာစွာ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ၂၀၁၁-ခုနှစ်အတွင်း ပြုလုပ်သောလေ့လာမှုတစ်ခုတွင် အိမ်ထောင်စု (၆၈) ရာခိုင်နှုန်းသာ ကောင်းမွန်သော ရေအရင်းအမြစ်များကိုရရှိပြီး အိမ်ထောင်စု (၁၇) ရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် ထိုသို့သောအရင်းအမြစ်များမှ ရေကို သန့်ရှင်းစွာထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ကြောင်း၊ ထို့အတွက် ရရှိသော ရေ၏ညစ်ညမ်းမှုအန္တရာယ် ပိုမိုမြင့်မားလာနေကြောင်း ညွှန်ပြထားပါသည်။ အာရှဒေသ ရေထုတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်အဖွဲ့ (the Water Environment Partnership in Asia – WEPA) မှ အစီရင်ခံထားသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်းရေအသုံးပြုချက်တွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး စက်မှုလုပ်ငန်းနှင့် အိမ်တွင်းသုံး ရေပမာဏမှာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ရာခိုင်နှုန်းများမြင့်မားနေသော်လည်း နိုင်ငံအဆင့် ရေအရင်းအမြစ်သုံးစွဲမှု စုစုပေါင်းမှာ သုံးစွဲနိုင်သည့်ပမာဏ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသေးသည်။ စွန့်ပစ်ရေများ၊ စက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများနှင့် အစိုင်အခဲ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကြောင့် မြစ်ချောင်းနှင့် ရေကန်များညစ်ညမ်းစေပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပိုမိုဆိုးရွားသော ပြဿနာများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံအတွင်း တစ်ခုတည်းသောထိန်းချုပ်မှုမှာ ၁၉၉၄-ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ကော်မရှင် (MIC) မှ ထုတ်ပြန်ထားသော လမ်းညွှန်ချက်အရ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်း အသစ်များတွင် စွန့်ထုတ်ပြီးရေအား ပြန်လည် သန့်စင်မှုစနစ် ရှိရန်လိုအပ်ကြောင်း တောင်းဆိုထားပါသည်။

လေထုအရည်အသွေးနှင့် လေထုညစ်ညမ်းခြင်း

လက်ရှိအခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ လေထုအရည်အသွေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ လေထုအရည်အသွေး စစ်ဆေးတိုင်းတာနိုင်သော အဆင့်မြင့်နည်းပညာ၊ သို့မဟုတ် စွမ်းဆောင်ရည် ရှိမနေသေးပါ။ ယနေ့အချိန်အထိ အဓိကအာရုံစိုက်သည်မှာ အကြီးဆုံးမြို့ဖြစ်သည့် ရန်ကုန်မြို့တွင် လေထုအရည်အသွေးသည် ထင်သာမြင်သာရှိလာသော ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်လာပြီး လေထုညစ်ညမ်းမှု စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးကိရိယာများကို မြို့အတွင်းတွင် စတင်တပ်ဆင်လာကြပြီဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတစ်ဝန်း အခြားနေရာများတွင် စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ကြီးမားသောပြောင်းလဲမှုများဖြစ်စေမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုမြင့်မားသော စက်မှုလုပ်ငန်းများ များပြားလာမည်ကို ကြိုတင်မှန်းဆနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကုန်းတွင်းနှင့်ကမ်းလွန် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်းများအတွက် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲစေစာချုပ် (PSC) တွင် ဘေးကင်းလုံခြုံစေရေး ထပ်လောင်းအစီအမံများ မလိုအပ်ဘဲ၊ သို့မဟုတ် ဘေးအန္တရာယ်မဖြစ်စေရေး၊ သို့မဟုတ် ဘေးအန္တရာယ်စီမံခန့်ခွဲရေး တာဝန်ဝတ္တရားများ မပါရှိဘဲ ဒေသမှ ထုတ်လုပ်သော သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကို မီးရှို့စွန့်ပစ်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။

သစ်တောထိန်းသိမ်းရေးနှင့် မြေယာပျက်ဆီးခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုန်းတွင်းဧရိယာစုစုပေါင်း၏ တစ်ဝက်နီးပါး (၄၉-ရာခိုင်နှုန်း)သည် သစ်တောများဖြစ်ပြီး ကျန်သော အရှေ့အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသနိုင်ငံများ၏ ပျမ်းမျှခြင်းထက် ပိုမိုကောင်းမွန်ပါသည်။ သို့သော် သဘာဝသယံဇာတများအား အလွန်အကျွံ ထုတ်ယူခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုမရှိသော မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေး အလေ့အထများကြောင့် နိုင်ငံအနေဖြင့် သစ်တောများပြုန်းတီးခြင်းကို တွေ့ကြုံရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ ၁၉၉၀-၂၀၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဟက်တာပေါင်း ၇,၄၄၅,၀၀၀ (စုစုပေါင်း သစ်တောဧရိယာ၏ ၁၉.၀-ရာခိုင်နှုန်း) ကို ဆုံးရှုံးပြီးဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နှစ်စဉ်သစ်တောဧရိယာ အသားတင် ပြုန်းတီးမှုအများဆုံး ၁၀ နိုင်ငံအတွင်းမှ တစ်နိုင်ငံအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေပြီး ၂၀၀၀-၂၀၁၀ ခုနှစ်များအတွင်း အကြီးမားဆုံး လူမှုတောဧရိယာ အသားတင်ပြုန်းတီးမှု ငါးနိုင်ငံအတွင်း ပါရှိပါသည် (အင်ဒိုနီးရှား၊ ဩစတြေးလျ၊ မြန်မာ၊ မက်ဒါဂါစကာနှင့် မိုဇမ်ဘစ်)။ အလားတူပင် တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ မြေဆီလွှာခန်းခြောက်မှုပြဿနာသည် အဆိုးဆုံးကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်နေပြီး နိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်သောမြေ၏ ၁၀-ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ အစိုးရ၏ မြေယာပြန်လည်ပြုပြင်ရေး အစီအမံများ နှောင့်နှေးနေခြင်း၊ တောင်ပေါ်ဒေသ လယ်သမားများ၏ စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များ၊ ဆက်လက်မြင့်တက်နေသော လူဦးရေတိုးပွားမှုတို့နှင့်အတူ မြေဆီခန်းခြောက်မှုပြဿနာ ပိုမိုဆိုးရွားလာပါသည်။

လက်ရှိတွင် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော ကာကွယ်တော ၄၃ ခုရှိသော်လည်း ၎င်းတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်း

အချက်များသည် လုံလောက်မှုမရှိဘဲ ပြန့်ကျဲနေကာ နောက်ဆုံးရသတင်းအချက်အလက်များလည်း မဟုတ်ပါ။ ဤကာကွယ်တောများသည် နိုင်ငံ၏ ၇.၃ ရာခိုင်နှုန်းအထက် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့နှင့် အနီးအနားရှိ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နေသော ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုမ္ပဏီသုံးခုမှ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ရံပုံငွေများ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါသည်။

အက္ခရာပတ်ဝန်းကျင်

မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်ရှိ သက်ရှိဖီဝများနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များသည် ထိရောက်မှုရှိသော ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးကိစ္စရပ်များအတွက် အလွန်ပင် အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။ ပင်လယ်ပြင်မှ ကြုံတွေ့နေရသည့် ခြိမ်းခြောက်နေသောအရာများမှာ အလွန်အကျွံ ငါးဖမ်းခြင်း၊ ကမ်းရိုးတန်းဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ခိုင်းနမိုက်အသုံးပြုခြင်း၊ အဆိပ်ချခြင်းကဲ့သို့သော ပျက်ဆီးစေသည့် ငါးဖမ်းနည်းစနစ်များကို အသုံးပြုခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတွင် ရှည်လျားသော ကမ်းရိုးတန်းတည်ရှိသော်လည်း အက္ခရာဝိကာကွယ်ရေးဧရိယာများမှာ လေးနေရာသာရှိပြီး ပင်လယ်ပြင်မှ အရင်းအမြစ်များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နိုင်ရန်၊ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် စွမ်းဆောင်ရည်နည်းပါးပါသည်။ မြန်မာအစိုးရမှ ၂၀၂၀-ခုနှစ် အရောက်တွင် နိုင်ငံပိုင်အက္ခရာဝိဧရိယာ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကာကွယ်မှုပေးမည်ဟု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များမှတစ်ဆင့် ကတိကဝတ်ပြုထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ၊ လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ မရှိသေးခြင်းအပါအဝင် များစွာသောအကြောင်းအချက်များရှိနေပြီး ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ၊ နည်းပညာအရင်းအမြစ်များ မရှိခြင်းက အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းနှင့် ချမှတ်ထားသော မျှော်မှန်းချက်များ ပြည့်မီနိုင်ရေးတို့အား လွန်စွာဟန့်အတားဖြစ်စေပါသည်။ နိုင်ငံခြားသဘောတူညီချက်အပါအဝင် အလွန်အကျွံ ငါးဖမ်းခြင်းများက တံငါရွာလေးများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု အခြေအနေများကို ကျဆင်းစေပါသည်။

ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်အတွင်း ကမ်းလွန်ကျွန်းစု အမြောက်အမြားတည်ရှိနေပြီး မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အိမ်နီးချင်း ၇ နိုင်ငံနှင့် အတူတကွ ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော် အက္ခရာဝိဧကစနစ်ကြီး (the Bay of Bengal Large Marine Ecosystem – BOBLME) စီမံကိန်းကို ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်နေပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်၏ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ၎င်း၏ ငါးလုပ်ငန်းများအား ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဒေသတွင်းစီမံခန့်ခွဲမှုမှတစ်ဆင့် ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်နေထိုင်သူများ၏ ဘဝများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ စီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငါးရင်းမြစ်များ၊ အက္ခရာဝိဧရိယာများနှင့် ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများအတွက် သိပ္ပံနည်းကျ စစ်တမ်းတစ်ခုကို နိုရတ် (Norad) ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုဖြင့် ပြုလုပ်နေပြီဖြစ်သည်။

ဥပဒေရေးရာနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမူဘောင်

၂၀၀၈-ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အစိုးရသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရမည်ဟု အတည်ပြုထားပါသည်။ သို့သော်လည်း သန့်ရှင်းသောပတ်ဝန်းကျင် ရရှိခွင့်မပါရှိဘဲ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးများတွင် ပါဝင်ကူညီရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ပါရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် အခြားကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာဥပဒေများ ပြဌာန်းနိုင်ပါသည်။

လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့်ဥပဒေများကို ပြန်လည်သုံးသပ်နေသော ကာလဖြစ်ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေ (the Environmental Conservation Law) အရ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန (MOECAF) အနေနှင့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းနှင့် ညစ်ညမ်းစေသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအား ဘက်စုံစောင့်ကြည့်ရေး အစီအစဉ်တစ်ခု ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ MOECAF မှ ၂၀၁၄-ခုနှစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး စည်းမျဉ်းများအားလိုက်နာကျင့်သုံးပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အရည်အသွေး မြင့်မားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များစတင်ခြင်းနှင့် ရေဆိုးထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များစတင် သတ်မှတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နေပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (UNDP) အနေနှင့် အမျိုးသားအဆင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာမူဘောင်နှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု (National Environmental Management Framework and Action) ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် အစိုးရအား အကူအညီပေးလျက် ရှိပါသည်။

ပြုပြင်ပြီး ၂၀၁၂-ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေနှင့် ၂၀၁၄-ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်

ရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် MOECAF အား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် "တံခါးမှူး" (Gate Keeper) အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့် လွှဲအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ "သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အရည်အသွေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်မည့်" စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အပေါ် "ဦးစားပေးစနစ်ဖြင့် ခွင့်ပြုမိန့်ချရေးအစီအစဉ်" (Prior Permission Scheme) တစ်ခု စီစဉ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် MOECAF အား အခွင့်အာဏာ လွှဲအပ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအပေါ် အခြားအစိုးရဌာနများမှ အတည်ပြုချက်များသည် MOECAF ၏ ဆီလျော်သော ခွင့်ပြုမိန့်ချရေးအစီအစဉ်မှသာ ပေးအပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေအောက်တွင် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (EIA) လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြန်လည်မွမ်းမံမည်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်၏ (MIC) အသိပေးချက်အမှတ် (၁) တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဘဝထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (ESIA) ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ရှာဖွေတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး အပါအဝင် MOECAF ၏ ခွင့်ပြုမိန့်ချလိုအပ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ (Foreign Direct Investment Law) တွင် အခြေခံဥပဒေမူထိန်းချုပ်ရေးများ ပါဝင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ဤဥပဒေတွင်လည်း အခြေခံပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းထားပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေသည် "ညစ်ညမ်းမှုဖြစ်စေသူမှ ကုန်ကျခံရမည့် စည်းမျဉ်း" (Polluter Pays Principle) အား အခြေခံထားပြီး ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုများအတွက် လျော်ကြေးငွေကို MOECAF မှ ထူထောင်ထားသော ရံပုံငွေ အတွင်း ထည့်သွင်းပေးဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေအရ မည်သည့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမဆို ကြိုတင်ခွင့်ပြုမိန့်ချရယူရန် လိုအပ်ပြီး (ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ လုပ်ငန်းများအပါအဝင်) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်နိုင်သော အကျိုးဆက် များအား ကာမိနိုင်မည့် အာမခံထားရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေအရ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်ဒဏ်များချမှတ်နိုင်ပြီး (၎င်းသည် စီးပွားရေးကိစ္စရပ်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိ မရှင်းလင်းသေးသော်လည်း) ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးမှုများအတွက် လျော်ကြေး ပေးနိုင်ပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေမူဘောင်တွင် လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေ ၄၄ ခုရှိပြီး အချို့မှာ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများ၏ ညစ်ညမ်းမှုဖြစ်စေခြင်း၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများနှင့် အခြားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသလူ့အဖွဲ့အစည်းများအား အန္တရာယ် ဖြစ်စေသော အကျိုးဆက်များအတွက် လိုက်နာရမည့် ပုံစံများအသွင်ဖြင့် တည်ရှိနေပါသည်။ ၂၀၀၆-ခုနှစ် ရေအရင်းအမြစ်နှင့် မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေ (the 2006 Conservation of Water Resources and Rivers Law) အရ ရေအရင်းအမြစ်များ၊ သို့မဟုတ် မြစ်ချောင်းများ ညစ်ညမ်းမှုကာကွယ်ရေးကို ယေဘုယျအားဖြင့် ပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။ ဤဥပဒေ များ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အသစ်ဖြစ်လာမည့် စည်းမျဉ်းများကို ၂၀၁၂-ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ အောက်တွင် ထည့်သွင်းနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

(ခ) ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

■ ကွဲပြားခြားနားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ အကျိုးဆက်များ။ ။ ရပ်ရွာလူထုများအကြောင်း အခန်း (၄.၂) တွင် ဖော်ပြခဲ့သကဲ့သို့ ကမ်းရိုးတန်းနေ ရပ်ရွာလူထုအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအတွက် မြေများကိုစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းအတွက် အလွန်မှီခိုအားထားရခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းအပေါ် မှီခိုနေခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏ လူမှုဘဝနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုများသည် လွယ်လင့်တကူပင် ပိုမို၍ ထိခိုက်နိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ ကမ်းရိုးတန်းဝေး ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများတွင် ကောင်းမွန်စွာစီမံခန့်ခွဲမှုမရှိပါက သိသာထင်ရှားသော၊ မတူကွဲပြားသော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ရှာဖွေရေးလုပ်ငန်းများနှင့် တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပျက်ဆီးခြင်း (နယ်မြေရှင်းလင်းရေး၊ သို့မဟုတ် တုန်ခါမှုဖြစ်စေသော လုပ်ငန်းများကြောင့် ဇီဝမျိုးကွဲများ အပေါ် ထိခိုက်ခြင်းကဲ့သို့)၊ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုး (လေထု၊ ပင်လယ်၊ ရေချိုရေယာများနှင့် မြေယာ ညစ်ညမ်းခြင်း၊ အသံဆူညံခြင်းကဲ့သို့)၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကြောင့် ညစ်ညမ်းခြင်း (စွန့်ပစ်အဆိပ်များနှင့် အခြားသော ညစ်ညမ်းစေသည့်အရာများ၊ ဆီယိုစိမ့်မှုများကဲ့သို့ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများမှ)နှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ပြုန်းတီးခြင်း (ရေ အသုံးချမှု၊ နယ်မြေရှင်းလင်းမှုနှင့် ဇီဝမျိုးကွဲများကဲ့သို့) တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်လာဖွယ်ရှိသော အကျိုးဆက်များသည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်း၏ မတူညီသော လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်အလိုက် မတူညီသောအချိန်များတွင် ဖြစ်ပေါ်နိုင် ပါသည်။ ဥပမာ - စီမံကိန်း၏ အစောဆုံးကာလများ၌ ကမ်းလွန်လုပ်ငန်းခွင်အတွက် ပြင်ဆင်တည်ဆောက်ရာတွင် တုန်ခါမှု

ကြောင့် ပင်လယ်ပြင်အတွင်း ယာယီအကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ် အတွင်း ရေဆိုးစွန့်ထုတ်မှုသည် ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်ဖြစ်ပြီး စီမံကိန်းဆောင်ရွက်နေမည့် နှစ်ကာလများတစ်လျှောက်၊ သို့မဟုတ် ဆယ်စုနှစ်များတစ်လျှောက်တွင် စီမံခန့်ခွဲရန် လိုအပ်နေမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အကျိုးဆက်များမှတစ်ဆင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများသည် ကျန်းမာခြင်းအခွင့်အရေး၊ အသက်ရှင်သန်မှုအခွင့်အရေး၊ လုံလောက်သော နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရရှိမှုအခွင့်အရေး (အစားအသောက်၊ ရေနံနှင့် နေထိုင်ရန်နေရာရရှိရန် အခွင့်အရေးများအပါအဝင်) နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဘဝပုံစံများ ဖော်ဆောင်ခွင့်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။

- **သင့်လျော်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်။** ။ ထိရောက်သည့် ဘေးအန္တရာယ်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှု လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအား ကာကွယ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် လျော့ပါးစေခြင်းနှင့် ပြန်လည်ကုစားစေခြင်းတို့အတွက် သိသာထင်ရှားသော ကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းများသည် ရှာဖွေရေးမှ ထုတ်လုပ်ရေး၊ ထုတ်လုပ်ရေးမှ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာရေးကဲ့သို့ ပြောင်းလဲသွားသည်နှင့်အမျှ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များလည်း ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပါသည်။ သို့တည်းမဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေတွင် သိသာသော ပြောင်းလဲမှု တစ်ခု၏ အကျိုးရလဒ်အနေနှင့်လည်း ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် မုန်တိုင်း များ ပြားပြားလာမည်ဟုမျှော်လင့်ရပြီး ၎င်းသည် ကမ်းရိုးတန်းဒေသများ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေ ပြောင်းလဲမည့် အလားအလာများ ဖြစ်ပါသည်။) ထို့အတွက် လုပ်ငန်းရှင်များအနေနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုဘဝ ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာ ခြင်း (ESIA)နှင့် သက်ဆိုင်ရာ (ပတ်ဝန်းကျင်(လူမှုရေး)စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် E(S)MP များကို လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ သိသိသာသာ ပြောင်းလဲသည်နှင့်အမျှ အမြဲပြုပြင်မွမ်းမံနေရန် အရေးကြီးပါသည်။ လက်ရှိ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေစာချုပ် (PSC) အရ ၎င်းစာချုပ်ချုပ်ဆိုပြီး ပထမ (၆) လအတွင်း ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဘဝ ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (ESIA) များကို ပြီးစီးအောင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ညွှန်ပြထားပါသည်။ ၎င်းစာချုပ်အရ စီမံကိန်းစက်ဝန်းအတွင်း အခြားသော အဆင့်များ၌လည်း ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဘဝထိခိုက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (ESIA) ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ် ကြောင်း MOECF အနေနှင့် တရားဝင်အသိပေးပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ၏ မွမ်းမံမှုမည့်၊ သို့မဟုတ် (ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း/ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုဘဝ ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (IEEs/ESIAs) အသစ်များအတွက် သက်ဆိုင်ရာက အသေးစိတ်လိုအပ်ချက်များသည် ရှင်းလင်းနေရန်လိုအပ်ပြီး PSC တွင်လည်း သတ်မှတ် ဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။ (အကြံပြုထောက်ခံချက်များအတွက် နောက်ဆက်တွဲတွင် ဆက်လက်ဖတ်ရှုပါ။)
- **ပြန်ကြုံနေသော သတင်းအချက်အလက်။** ။ ကုန်းတွင်း၊ ကမ်းဝေး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်များ၏ လက်ရှိအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များသည် နည်းပါးနေပြီး မရှိသလောက်ပင် ရှားပါးပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ် များတွင် မြေခေါ်၊ သို့မဟုတ် ရေနံပတ်သက်သည့် ကုန်ထုတ်မှုစွမ်းအား လျော့ကျလာခြင်းအတွက် မြောက်များစွာသော အကြောင်းအချက်များ ရှိနိုင်သော်လည်း ကိစ္စရပ်တော်တော်များများတွင် အနီးအနားရှိ စက်မှုလုပ်ငန်းများ၊ သို့မဟုတ် သယံဇာတ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများသည် မှန်သည်ဖြစ်စေ၊ မှားသည်ဖြစ်စေ တစ်ခုတည်းသော ထင်သာမြင်သာရှိသည့် အကြောင်းရင်းခံတစ်ခု ဖြစ်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ရပ်ရွာလူထုနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း

- **စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဦးဆောင်မှု။** ။ အချို့သောလုပ်ငန်းများတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေး၊ ဘေးကင်းလုံခြုံရေး နှင့် လူမှုဘဝကိစ္စရပ်များအပေါ် ၎င်းတို့၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မူဝါဒများရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သော မူဝါဒများကို ကောင်းမွန်သော နိုင်ငံတကာ အလေ့အထများနှင့်အညီ၊ သို့မဟုတ် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် အလေ့အထများနှင့်အညီ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် မူဝါဒအကောင်အထည်ဖော်ရေး လိုအပ်ချက်များအား သရုပ်ဖော်ပေးခြင်း၊ လမ်းညွှန်ပေးခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အဆက်အသွယ်များအတွင်းနှင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့တန်ဖိုးပြောင်းလဲမှု ကွင်းဆက်အတွင်းမှတစ်ဆင့် တိုက်တွန်းပေးခြင်းများဖြင့် ဦးဆောင်သူနေရာမှ ဆောင်ရွက်ရန် ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ သို့မဟုတ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအား မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း အသုံးပြုရန် ကတိကဝတ်ကို PSC ၏ ထပ်တိုးပြင်ဆင်ချက်အနေနှင့်၊ သို့မဟုတ် ပူးတွဲစာအနေနှင့် ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ကုမ္ပဏီတစ်ခုအတွက် ၎င်း၏ E(S)MP နှင့်အတူတကွ အများသူငါ သိရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရာ၌ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုအနေနှင့် ထိုကတိကဝတ်ကို ရပ်ရွာလူထုအတွက် ၎င်းကုမ္ပဏီ၏ လူမှု

ဘဝများအပေါ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းစီမံကိန်းများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေနှင့်လည်း ပြုလုပ်နိုင်ပြီး ရပ်ရွာလူထုအား ကုမ္ပဏီ လုပ်ငန်းများအပေါ် ပြည်သူ့စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အစီရင်ခံစာများတွင် ပါဝင်စေနိုင်ပါသည်။

- **ပွင့်လင်းမြင်သာမှု။** ။ သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် "သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးရာ အမြင့်ဆုံးအဆင့်အတန်းများ" ရရှိစေရေး အစိုးရမှ ကတိကဝတ်ပြုချိန်တွင် ကုမ္ပဏီများစွာတို့၏ မူရင်းနိုင်ငံရှိအစိုးရများမှ လည်း ၎င်းတို့၏မျှော်လင့်ချက်များလည်း ပေါင်းစည်းလာကြသည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍမှ ရရှိနိုင်မည့်အကျိုး ကျေးဇူးများကို မြင်ရနိုင်ရန်လည်း မြန်မာပြည်သူတို့ မျှော်လင့်လာကြပါသည်။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူ၏ သဘာဝပတ်ဝန်း ကျင်နှင့် လူမှုရေးရာမူဝါဒများအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ၎င်းတို့၏ ကန်ထရိုက်တာများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်စေမှု သည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍအတွင်း ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးအတွက် အရေးကြီးမည်ဖြစ်သည်။
- **စီမံကိန်း ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက် စောင့်ကြည့်သုံးသပ်ခြင်း။** ။ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ် လေ့လာခြင်း (EIA) ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းမူကြမ်းတွင် ဒေသခံရပ်ရွာလူထုအား ကောင်းမွန်စွာ အသိပေးအကြောင်းကြား ခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ရန် ပါဝင်ပါသည်။ ကောင်းမွန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည်ဆိုပါက ၎င်းလုပ်ထုံး လုပ်နည်းများသည် ယခင်က ရပ်ရွာလူထုများမှာ သတင်းအချက်အလက် အနည်းငယ်သာရရှိခြင်း၊ လုံးဝမရရှိခြင်း၊ သို့မ ဟုတ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူနှင့် ထိတွေ့မှုမရှိခြင်းကိစ္စရပ်များအား အလှည့်အပြောင်းတစ်ခု ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ကွင်းဆင်း လေ့လာရာမှ တွေ့ရှိချက်များအရ ရပ်ရွာလူထုအနေနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုရယူလိုကြောင်း ညွှန်ပြနေပါသည် (ပုံစံတစ်ခုအသွင်နှင့် ဒေသမူနားလည်နိုင်မည့် ဘာသာစကားဖြင့်)။ ရပ်ရွာလူထုမှ သင့်လျော်သောသတင်းအချက်အလက် များကို ရရှိမည်ဆိုပါက ၎င်းတို့အနေနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အလားအလာရှိသော၊ အမှန်တကယ်ဖြစ်ပျက်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ပိုမိုနားလည်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေမည့်အရာများ၊ အကျိုးဆက်များမှ ကာကွယ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့်ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာလူထုအနေနှင့် ကုမ္ပဏီ ၏ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များအပေါ် ထင်မြင်ချက်များပေးနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများရှိသင့်ပြီး ကုမ္ပဏီအနေနှင့် ထိုသို့သော ထင်မြင်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊ ရပ်ရွာလူထုအား ၎င်းတို့၏စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြန်လည်ဖြေကြားခြင်းများကို ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။
- **အရေးပေါ်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ။** ။ အရေးပေါ်အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ ရပ်ရွာလူထု၏ စိုးရိမ်မှုများကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုရာတွင် အခြေခံသတင်းအချက်အလက်များ တောင်းဆိုခြင်းမှစ၍ အရေးပေါ်အခြေအနေများအတွက် အသေးစိတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်ပါသည်။ အရေးပေါ်ကိစ္စရပ်များအတွက် မြို့နယ်၊ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းအခြေအနေသည် လုပ်ငန်းဆောင် ရွက်သူများအား ဆက်သွယ်ခြင်းဖြင့် အကျိုးကျေးဇူးရရှိနိုင်သည့် အခြားကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။
- **ဓာတ်ငွေ့အား မီးရှို့စွန့်ပစ်ခြင်း။** ။ စံ-ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေစာချုပ် (Model PSC) တွင် မြန်မာလုပ်ကွက်များမှ ထုတ်လုပ်သည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့အား သတ်မှတ်ထားသည့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး စံသတ်မှတ်ချက်များမပါဘဲ (ထွက်ရှိလာ မည့်ဓာတ်ငွေထုတ်လွှတ်မှုအတွက်)မီးရှို့စွန့်ပစ်နိုင်ရန်ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အခန်း(၃)ရှိကဏ္ဍအလိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှု များတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ နိုင်ငံအခြေောက်အများ၌ ဓာတ်ငွေ့မီးရှို့စွန့်ပစ်ခြင်းအား လျော့ချနိုင်ရန်၊ သို့မဟုတ် ရပ်တန့်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်နေကြပြီးဖြစ်သည်။

တဆင့်ခံကန်ထရိုက်တာများနှင့် အလုပ်လုပ်ခြင်း

- **စီးပွားရေးမိတ်ဖက်များ။** ။ များစွာသော ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးအတွက် (တုန် ခါမှုထုတ်လွှတ်ခြင်းကဲ့သို့သော အထူးဝန်ဆောင်မှုများမှစ၍ အလုပ်သမားများ နေထိုင်ရန်နေရာ ဆောက်လုပ်ခြင်းကဲ့သို့ သော လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် လုပ်ငန်းများအထိ) ကန်ထရိုက်တာများဖြင့် တစ်ဆင့်ခံဆောင်ရွက်ကြရာ ၎င်းစီးပွားရေးမိတ်ဖက်များ ကြောင့်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှု ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အလားတူပင် တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်တာများသည် လည်း ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းအရွယ်အစားနှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်မှုသည် အလွန်ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် အညီ နိုင်ငံတကာတွင် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်နေသည့် လုပ်ငန်းအရွယ်အစား အလွန်ကြီးမားပြီး အထူးပြုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက် သူများမှ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ခေတ်မီသည့်အလေ့အထများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမရှိသည့် ဒေသခံ ကုမ္ပဏီ

အသေးများအထိ ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာလူထုနှင့်ပတ်သက်၍ အခန်း (၄.၂) တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်တာများသည် ဖြစ်လာလတ္တံ့သောလုပ်ငန်းများ၏ အစောဆုံး "မျက်နှာစာ" ဖြစ်နေလေ့ရှိပြီး ဒေသခံလူထု အပေါ် ထင်ရှားသောအကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ၏ ယေဘုယျဆန်မှုနှင့် တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်တာများအပေါ် ညွှန်ကြားထားသည့် အသေးစိတ်စည်းမျဉ်းများ မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ရေနံနှင့်သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများမှ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုဘဝဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များကို တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက် တာများနှင့် ချုပ်ဆိုမှုပြုလုပ်ရာ၌ တစ်ပါတည်းထည့်သွင်းရန် အရေးကြီးပါသည်။ ၎င်းကို MOECAP, မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ် နံမှုကော်မရှင် (MIC) တို့နှင့် ချုပ်ဆိုရမည့် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်(PSC)၊ E(S)MP တို့တွင် အနိမ့်ဆုံး လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းထားပြီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးမိတ်ဖက်များအပေါ် တွင် ထိုသို့သော လိုအပ်ချက်များအား စောင့်ကြည့်လေ့လာနိုင်ရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။

- **ရပ်ရွာလူထုများအတွက် ဆက်သွယ်နိုင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်။** ။ ဒေသခံရပ်ရွာလူထုအနေနှင့် အဓိကလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူနှင့် တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်တာများအကြား ခွဲခြားနိုင်လေ့မရှိဘဲ အများအားဖြင့် အဓိကလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူ၏ အမည်ကိုသာ သိရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် လုံးဝမသိခြင်းများ ရှိပါသည်။ ရပ်ရွာလူထု၏ အဓိကပြဿနာတစ်ခုမှာ ၎င်းတို့၏ တိုင်ကြားမှုများကို လက်ခံမည့်သူတစ်ဦးသာ အဓိကလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူအဖြစ် ရှိခြင်းဖြစ်ပြီး (ခန့်မှန်းအားဖြင့် များစွာသော ကိစ္စရပ်များမှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဖြစ်သည်) ၎င်းတို့သည် ကန်ထရိုက်တာများ၊ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူ များ၏ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်သွယ်မှု ရှိ၊ မရှိလည်း မသိရှိကြပါ။ ရပ်ရွာလူထုနှင့် မတူညီသော လုပ်ငန်းအမျိုးအစားအလိုက် လုပ်ငန်းနယ်မြေအတွင်းတွင် ရှိနေကြမည့် မြောက်များစွာသော အဖွဲ့များအကြား ဆက်သွယ် နိုင်မည့်အရာတစ်ခုကို စောစီးစွာသတ်မှတ်ထားရှိခြင်းသည် အလွန်အသုံးဝင်နိုင်ပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များကို ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရေးအတွက် အပြုသဘောဆောင်သော အဆင့်တစ်ခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်ဆီးမှုများအတွက် ပြန်လည်ကုစားခြင်း

- **ပြန်လည်ကုစားခြင်းအတွက် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးခြင်း။** ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြန်လည်ကုစားခြင်းအတွက် လက်ရှိနည်းလမ်း များမှာ အလွန်နည်းပါးပြီး နှေးကွေးသည့်အပြင် ပျက်ဆီးသွားသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများအတွက် ပြန်လည်တောင်း ဆိုသော ဒေသခံကျေးလက်ပြည်သူများအတွက် စိတ်ကျေနပ်ဖွယ်ပင် မရှိပါ။ ပျက်ဆီးသွားမှုများအတွက် ဖြစ်နိုင်သမျှ အမြန် ဆုံး ပြန်လည်ပြုပြင်ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် ငွေကြေးပေးလျော်ခြင်း ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပြန်လည်ကုစားမှုကိုရယူရန် အခွင့်အရေး ဖြည့်ဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဒေသတွင်းသက်ရောက်သော အကျိုးဆက်များအား ပြန်လည်တုံ့ပြန် ရာတွင် အရေးကြီးသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ပျက်ဆီးသွားသော ပတ်ဝန်းကျင်အတွက် ပြန်လည်ပြုပြင် ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် မူလအတိုင်း ပြန်လည်ရှိနေစေခြင်းများသည် ဒေသခံရပ်ရွာလူထုအား မူလအခြေအနေအတိုင်း ပြန် လည် တည်ရှိနေစေခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း လူမှုဘဝများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းစီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်၊ သို့မဟုတ် ဒေသအတွက်ပေးအပ်သော အကျိုးအမြတ်တစ်စုံတစ်ရာအဖြစ် မသတ်မှတ်သင့်ပါ။ မကြာသေးမီက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အစီရင်ခံစာတစ်ခု၌ "ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့များ၊ ဒေသအဆင့်အစိုးရ အဖွဲ့များနှင့် ရပ်ရွာလူထုသည် ဤသို့(ပြန်လည်ထူထောင်ရေး)လုပ်ငန်းအစပြုမှုများတွင် အသစ်ဖွဲ့စည်းလိုက်သောပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဌာနများမှတစ်ဆင့်၊ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သော ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအလိုက် ခွဲဝေချမှတ်ထားသည့် ဘဏ္ဍာငွေများမှတစ်ဆင့် ပေးလျော်မှုပြုလုပ်ခြင်းများ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ပေးမှု ပုံစံများဖြင့်လည်းကောင်း ကဏ္ဍတစ်ခုအနေနှင့် ပါဝင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။"ဟု ဖော်ပြပါရှိပါသည်။
- **ရှိနှင့်ပြီးသား အခြေခံအချက်အလက်များ။** ။ ကုမ္ပဏီများအတွက် အခြေပြုအချက်အလက်များကို အသေးစိတ်ကောက် ယူရန် (အများအားဖြင့် မဖြစ်နိုင်ကြသော်လည်း) အရေးကြီးပါသည်။ ထို့အပြင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပျက်ဆီးမှုများအား ဖော်ထုတ်ရာ၌ ထိုသို့သောပျက်ဆီးမှုသည် ကုမ္ပဏီ၊ သို့မဟုတ် ၎င်း၏တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်တာများနှင့် အလုံးစုံသက်ဆိုင်မှု မရှိနိုင်သည့်တိုင် အပြုသဘောဆောင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ကုမ္ပဏီအနေနှင့်ဖြစ်စေ၊ ဒေသအဆင့်၊ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် အတူတကွဖြစ်စေ ပံ့ပိုးမှုပြုနိုင်မည့် လုပ်ငန်းများလည်းရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ -ပတ်ဝန်း ကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များသည် အဘယ့်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထပ်လောင်းပေါ်ပေါက် လာမည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်ဆီးမှုများကို ကာကွယ်လျော့ချနိုင်မည့် ပံ့ပိုးမှုလုပ်ငန်းများ၊ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သော

သုတေသနပြုလုပ်နိုင်မည့် ပံ့ပိုးမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုနားလည်ရှင်းလင်းစေမည့် သင့်လျော်သော သတင်းအချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးမှုများအား ပြန်လည်တောင်းဆိုရန်အတွက် ဒေသရပ်ရွာလူထုများမှ အခြေခံစံပြရမည့် အချက်အလက်များကို (ဒေသတွင်း ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာ အချက်အလက်များကဲ့သို့) ပံ့ပိုးပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ အခြေပြုထားသည့် အချက်အလက်များအား ရပ်ရွာလူထု၏ ခိုင်မာသောတောင်းဆိုမှုများကို ငြင်းပယ်ရန် အကြောင်းပြချက်အဖြစ် အသုံးပြုမည်ဆိုပါက လက်တွေ့မကျခြင်းနှင့် အောင်မြင်မှုမရရှိနိုင်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာလူထုအား နစ်နာစေသည့်ကိစ္စရပ်များအား ဖော်ထုတ်ရာ၌ ၎င်းရပ်ရွာလူထုကိုယ်တိုင် ပါဝင်၍ ဆန်းစစ်လေ့လာနိုင်ရန်နှင့် ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များအားထုတ်ဖော်နိုင်ရန် အကူအညီပေးခြင်းသည် ပိုမိုအသုံးဝင်သော နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(ဂ) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

ရှင်းလင်းချက်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍမှ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုကို အဓိကထားအာရုံစိုက်ပါသည်။ ဇီဝမျိုးကွဲများကဲ့သို့သော ကျယ်ပြန့်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုအား ရှာဖွေလေ့လာမည့်အစား ဘေးပတ်ဝန်းကျင်မှ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှု၊ သင့်တော်လုံလောက်သည့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ကျန်းမာရေးထိန်းသိမ်းကာကွယ်ထားနိုင်စွမ်းစသည့် နယ်ပယ်များကို အဓိကထားအာရုံစိုက်ခဲ့ပါသည်။

ရေနံ ကျန်းမာသန့်ရှင်းရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - လုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိပိုင်ခွင့်။ ဘေးကင်းသည့်သောက်ရေနံ သန့်ရှင်းရေးစနစ် ရရှိပိုင်ခွင့်။ ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းကျန်းမာရေး အဆင့်အတန်း ဖြစ်နိုင်သမျှ အမြင့်ဆုံးရရှိပိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- တည်ဆောက်ရေး၊ သို့မဟုတ် စီမံကိန်းလုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဒေသတွင်း လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် ရေထောက်ပံ့မှုပျက်ကွက်ခြင်းကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များစွာ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ပြဿနာများကို မဖြေရှင်းနိုင်ဘဲ လပေါင်းများစွာတိုင် ထိုအတိုင်းရှိနေခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ ပြဿနာကိုဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည့် အသေးစား အခြေခံအဆောက်အအုံ ပြင်ဆင်ခြင်းကို ဦးစားပေးကိစ္စအဖြစ် ရှုမြင်မှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့မဟုတ်ပါက အရည်အသွေးပြည့်ဝသည့် ပြင်ဆင်မှုအား မဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုကိစ္စများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သည်။
 - နေရာတစ်ခုရှိ ပိုက်လိုင်းသည် ရွာ၏ အဓိကရေရရှိရာ စမ်းချောင်းကိုဖြတ်၍ တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ယင်းစမ်းချောင်းသည် ရေအားလျှပ်စစ်ရရှိရန်အတွက်လည်း အသုံးပြုပြီး ဘေးကင်းသည့် သောက်ရေရရှိမှုအတွက်ပါ အသုံးပြုခြင်းကြောင့် ပိုက်လိုင်းဖြတ်သန်းတည်ဆောက်ခြင်းကြောင့် ရေများခန်းခြောက်သွားစေသည်။ ထိုကိစ္စတွင် ပတ်သက်နေသောကုမ္ပဏီမှ ၎င်းကိုသတိထားမိသည်နှင့် ပြဿနာကိုလျော့နည်းစေရန် နည်းလမ်းရှာဖွေခဲ့သည်။ သို့သော် ပြင်ဆင်မှုအား ရပ်ရွာမှ ကျေနပ်လက်ခံနိုင်စရာ မရှိသလို လိုအပ်သည့် ရေပမာဏကိုလည်း ပေးဝေနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ထိုဒေသတွင် အလုပ်လုပ်နေသည့် နိုင်ငံတကာ NGO အဖွဲ့တစ်ခုမှ ထိုဒေသရှိ ရပ်ရွာလူထုကိုယ်စား ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ကုမ္ပဏီအား ပို၍သင့်တော်သည့် ဖြေရှင်းမှု၊ ထောက်ပံ့ပေးရန် စည်းရုံးနိုင်စွမ်းမရှိခဲ့ပေ။
 - ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်းတစ်ခုအတွက် တည်ဆောက်ခဲ့သည့် ရေအားလျှပ်စစ် ဓာတ်အားပေးစက်ရုံတစ်ခုသည် ဒေသရပ်ရွာတစ်ခုအတွက် ရေပေးသွင်းထောက်ပံ့မှုအပေါ် မြင်သာသည့်သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ ထိုဒေသရှိ လယ်သမားများအတွက် စိုက်ပျိုးလေ့ရှိသော စပါးအသီးအနှံအတွက် ရေရရှိမှုမလုံလောက်တော့သောကြောင့် အခြားသီးနှံသို့ ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးခဲ့ရသည်။ (စပါးမှ ပြောင်းဖူးသို့)

- ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် တည်ဆောက်ပေးခဲ့သော ရပ်ရွာလူထုအတွက် ရေထောက်ပံ့မှုတွင် သံပိုက်များ သုံးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသံပိုက်လိုင်းများသည် တပ်ဆင်ပြီးသိပ်မကြာမီတွင် သံချေးနံ့များရလာသည်။ (ဘေးကင်းသော်လည်း အရည်အသွေးညံ့သည်။) သို့သော် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့စီမံကိန်းအတွက်မူပလတ်စတစ်ပိုက်များသုံးထားသည်ကို ရွာသားများက နှိုင်းယှဉ်ကြသည်။ စီမံကိန်းဖော်ဆောင်သူများနှင့်တန်းတူညီမျှဆက်ဆံမှု မရရှိခဲ့သည့်အတွက် ရွာသားများ၏မကျေနပ်မှုနှင့် မယုံကြည်မှုတို့ဖြစ်လာစေခဲ့သည်။
- အလုပ်သမားများ၏ အိမ်ယာနယ်မြေအတွင်း သောက်ရေရှိရာနေရာတွင် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းနှင့် အမှိုက်များစွန့်ပစ်သည့် ကိစ္စများရှိခဲ့သည်ဟု အစီရင်ခံစာများရှိခဲ့သည်။ ကိစ္စအများစုတွင် လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်သူများမှ တည်ဆောက်ထောက်ပံ့ပေးခြင်း မဟုတ်ပါ။
- ဓာတ်ငွေ့အတွင်း သဘာဝအတိုင်းတွေ့ရသည့် ပြဒါးသည် ဒေသတွင်းရေထောက်ပံ့မှုအပေါ် ညစ်ညမ်းစေမည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်း သုတေသီများအားအချို့သော ဒေသခံများမှတင်ပြကြသည်။

အခြေခံကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေး အဆင့်အတန်း ဖြစ်နိုင်သမျှ အမြင့်ဆုံးရရှိပိုင်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက် ရရှိပိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- ဒေသရပ်ရွာလူထုအနေဖြင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များရရှိမှု အလွန်နည်းပါးနေပါသည်။ ကျန်းမာရေး၊ အစားအစာ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အသက်မွေးမှုတို့အပေါ် ဖြစ်လာနိုင်သည့် အကျိုးဆက်များနှင့်ပတ်သက်၍လည်း သတင်းအချက်အလက် မရရှိဘဲ ဖြစ်နေတတ်သည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ စီမံကိန်းနေရာမှ ပိုက်လိုင်းယိုစိမ့်မှုနှင့် အညစ်အကြေးထုတ်လွှတ်မှုများ အပါအဝင် စားသုံးကုန်များအပေါ် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများမှ ဖြစ်လာစေသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သက်ရောက်မှု၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ဒေသခံများ၏ ကျန်းမာရေးအပေါ် ဆိုးရွားသည့် သက်ရောက်မှုရှိနေသည်ကို ၎င်းတို့ သိမြင်ကြသည်။
- ယေဘုယျအားဖြင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းသည် ပိုက်လိုင်းယိုစိမ့်မှုအကြောင်း သတင်းပို့မှု မရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် စိုးရိမ်မှုကို လျော့ပါးစေရန် ပညာပေးမှုမရှိခြင်းတို့အတွက် စိုးရိမ်မှုရှိကြသည်။ ကွင်းဆင်းသုတေသနအဖွဲ့များထံသို့ ပိုက်လိုင်းယိုစိမ့်မှု အကြောင်း သတင်းပို့ထားသည့် ကိစ္စအများစုမှာ မြန်မာ့ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ (MOGE)နှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်။ ထိုသို့သောကိစ္စမျိုးတွင် ရပ်ရွာလူထုအား ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ကြိုတင်အသိပေးထားမှု၊ သို့မဟုတ် ယိုစိမ့်မှုအကြောင်း သတင်းပို့မှုများ မရှိပေ။ ပိုက်လိုင်းများသည် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှု အလွန်အားနည်းပြီး စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းမှုနည်းပါးကာ ပုံမှန်လည်းမရှိပေ။ ထို့အပြင် ပိုက်လိုင်းများကို စနစ်တကျ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှု မလုပ်ဘဲ ပြည်သူများထံမှ ယိုစိမ့်မှုအကြောင်းသတင်းပို့မှုကို စောင့်နေသည့်ပုံပေါ် နေသည်။ တုံ့ပြန်ရေး ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ရေးအဖွဲ့သည် ပိုက်လိုင်းဧရိယာ၏ အပြင်ဘက်ဝေးရာတွင် ရှိနေခြင်းသည် ယိုစိမ့်မှုအား အမြန်ဆုံးပြုပြင်လျှင်ပင် အနည်းဆုံး တစ်ရက်ကြာမည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

မြေဆီလွှာနှင့် လေထု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်း ဖြစ်နိုင်သမျှအမြင့်ဆုံး ရရှိပိုင်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက် ရရှိပိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- ရေနံတွင်းများမှယိုစိမ့်မှုသည် သီးနှံအထွက်နှုန်းကိုထိခိုက်ကြောင်း လယ်သမားများက ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့အား ထုတ်ဖော်အသိပေးကြသည်။ ကုန်းတွင်းရေနံမြေတစ်ခုတွင် မုတ်သုန်မိုးရာသီတွင် တွင်းပတ်လည်လျှံတက်ပြီး အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ စိုက်ခင်းများကို ထိခိုက်ညစ်ညမ်းစေခဲ့သည်။ ပျက်စီးသွားသည့် သီးနှံများအတွက် မည်သည့်လျော်ကြေးမှ မရရှိခဲ့ပါ။ ရေရှည်ပြဿနာများအား ကိုင်တွယ်မှုမှာလည်း လုံလောက်မှုမရှိပါ။ ဒေသတွင်းရေ၏ အရည်အသွေးအား စမ်းသပ်ရန်ကိရိယာ ပစ္စည်းမရှိသဖြင့် ရေအရည်အသွေးစမ်းသပ်မှုအား နေပြည်တော်သို့ပို့ဆောင်၍ပြုလုပ်စေခဲ့ရကြောင်း သိရှိရသည်။
- ဆိုးရွားပြင်းထန်သည့် ကိစ္စတစ်ခုတွင် အဆိပ်အတောက်ဖြစ်စေသည့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအား မြို့နှင့်အလှမ်းဝေးသော လေယာဉ်ကွင်းဟောင်းတွင် မီးရှို့ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ထိုနေရာသည် ရပ်ရွာနှင့် နီးကပ်သည့်နေရာဖြစ်သည်။ ပြာထဲတွင်ပါသည့်အဆိပ်သည် ပြင်းထန်လွန်းသဖြင့် လယ်သမား (၂) ဦး ပိုင်ဆိုင်သည့် နွား (၁၉) ကောင်သည် ပြာအား ရက်မိပြီး နာရီပိုင်းအတွင်း သေဆုံးကုန်သည်။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်များ ပါဝင်သော်လည်း ရပ်ရွာအား မည်သည့်သတင်းအချက်မှ မပေးပါ။ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုရှိသော်လည်း ရပ်ရွာမှတွေ့ရှိချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းပြည့်စုံစွာ မရရှိခဲ့ပါ။ ဤစာတမ်းကို ရေးနေချိန်အထိ လျော်ကြေးကိစ္စမှာ အငြင်းပွားနေရဆဲ ဖြစ်သည်။
- မြစ်အားဖြတ်၍ ပိုက်လိုင်းတည်ဆောက်ရာတွင် မြစ်ကြောင်းအတွင်းရှိ ပိုက်လိုင်း ဖြတ်သွားမည့်နေရာ၌ မြစ်ကြမ်းပြင်တွင် အလုပ်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် ထိုနေရာရှိရေများအား စုပ်ထုတ်ရန် လိုအပ်သောကြောင့် သဲအိတ်များချထားပြီး ၎င်းသဲအိတ် ကာရံထားသော နေရာအတွင်းမှ ရေများကို စုပ်ထုတ်ခြင်းအား နှစ်နေရာအတွက် (မြစ်၏ တစ်ဘက်အတွက် တစ်ကြိမ်၊ အခြားတစ်ဘက်တွက်တစ်ကြိမ်) နှစ်ကြိမ် ပြုလုပ်ခဲ့ရပါသည်။ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်း ပြီးစီးသွားသောအခါ သဲအိတ်များအား ပြန်လည်ရှင်းလင်း သိမ်းယူခြင်းမပြုဘဲ ထားပစ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သဲအိတ်များရှိနေသော မြစ်ကမ်းနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ကမ်းပါးတွင် ရေများ ပိုမိုတိုက်စားမှုအား ဖြစ်ပေါ်စေပြီးအကျိုးဆက်အနေဖြင့် ၎င်းဘက်အခြမ်းရှိ ကမ်းပါးနှင့်နီးစပ်သော စိုက်ခင်းများတွင် မြစ်ရေလျှံခြင်းနှင့် အနားပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အိမ်များအားလည်း မြစ်ရေတိုက်စားခြင်းအန္တရာယ်မှ ခြိမ်းခြောက်မှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။
- စီမံကိန်းနေရာသို့သွားသည့် ထရပ်ကားများကြောင့် လမ်းတစ်လျှောက် ဖုန်လုံးများထခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အနီးရှိ ရွာများစွာမှ မကျေမနပ် ပြောဆိုမှုအများသည် ပုံမှန်တွေ့ရှိရသော ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အလုပ်နေရာ၊ ကုမ္ပဏီအချို့ တည်ဆောက်သည့်လမ်းပေါ်နှင့် အခြားစီမံကိန်းတည်ဆောက်တပ်ဆင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရာနေရာများတွင် ဖုန်ထူထပ်ခြင်းမှကာကွယ်ရန် အရေးယူဆောင်ရွက်မှု နည်းပါးသည်ဟုလည်း သိရှိရပါသည်။ စီမံကိန်းများတည်ရှိသော နေရာတစ်ခုတွင် လမ်းဖောက်လုပ်ပြီးသောအခါ လုပ်ငန်းစဉ်၊ နေရာစုံနှင့် လူများစွာတို့မှ လမ်းသုံးစွဲကြသောကြောင့် အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ (cumulative impacts) ဖြစ်လာကြောင်း မှတ်သားတွေ့ရှိရသည်။

ရိုးရာလက်မှုလုပ်ငန်းအဖြစ် ရေနံထုတ်လုပ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - အသက်ရှင်နေထိုင်ခွင့်၊ ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေး ရပိုင်ခွင့်

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- ရေနံအားတစ်နိုင်ငံတစ်ပိုင် လက်ယက်တွင်းများမှ ထုတ်ယူမှုအချို့ကို ရခိုင်ပြည်နယ်အတွက် ကွင်းဆင်းသုတေသန ပြုလုပ်ရာတွင် လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရပြီး မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင်လည်း များစွာမှတ်သားသိရှိခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံ၏ အခြားနေရာများတွင်လည်း ထိုသို့ဆောင်ရွက်သည့် အလေ့အထများ ရှိနေပါသေးသည်။

- လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်နည်းလမ်းများသည် အလွန်တရာ အခြေခံကျပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များအား ကာကွယ်တားဆီးရေးအား ဖော်ဆောင်နိုင်သည့်စွမ်းရည် လုံးဝမရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။
- အလုပ်သမားများသည်လည်း မည်သည့်အကာအကွယ် ကိရိယာ၊ ဝတ်စုံမှဝတ်ဆင်ထားခြင်း မရှိပါ။ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလည်း မရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။
- ဘေးကင်းလုံခြုံရေးသည် စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသော ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ရေနံတူးဖော်ရာနဘေးတွင်ပင် ကပ်လျက် ဆေး လိပ်သောက်ကြသောကြောင့် မီးလောင်မှုနှင့် အခြားမတော်တဆမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ဖူးကြောင်း သိရှိရသည်။

သဘာဝအရနေထိုင်မှုအပေါ် သက်ရောက်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက် - လုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်း ရရှိပိုင်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိပိုင်ခွင့်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များ

- ငါးဖမ်းလုပ်သားများစွာက အစဉ်အလာအရ ငါးဖမ်းသောနေရာများတွင် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက် မှုနှင့် ၎င်းလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သော အခြားသောတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းများ ရောက်ရှိလာခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ နယ်မြေ အတွင်းမှ ယေဘုယျအားဖြင့် ငါးရရှိမှု လျော့နည်းလာကြောင်း ညည်းညူကြသည်။ ငါးအကောင်ရေ ကျဆင်းမှုနှင့် ပတ် သက်၍ ရပ်ရွာလူထုတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ကုမ္ပဏီများတွင်သော်လည်းကောင်း ကနဦးကောက်ခံထားရှိသော အခြေခံ အချက်အလက်များ (Baseline data) များ မရှိပါ။ တိုင်တန်းထားမှုပိုများလာသည်ကို ကုမ္ပဏီတစ်ခုက သတိပြု မှတ်သား ထားပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုအနေဖြင့် ဒေသတွင်းရှိ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနမှနေ၍ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သော တိုင်တန်းမှုများပိုမို ပြုလုပ်လာကြောင်း သတိပြုမိသည်။
- ပြည်တွင်းပညာရှင်တစ်ဦးမှ ကမ်းလွန်ရေနံလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အကောင်းဆုံးလုပ်ဆောင်ပုံ လမ်းညွှန်ချက်အရ လိုအပ်သည့် ရေနေနို့တိုက်သတ္တဝါများအား လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ (Marine Mammal Observers) မရှိဘဲ လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ပူပန်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားသည်။ လမ်ပီကျွန်းတွင် ဝေလငါးသောင်တင်ခြင်းမှာ ဤ အကြောင်းကိစ္စနှင့် တစ်နည်းတစ်ဖုံဆက်စပ်နိုင်ကြောင်း ထိုပညာရှင်က ပြောကြားပါသည်။ သို့သော် သောင်တင်ဝေလ ငါးသေရခြင်းအကြောင်းအရင်းအား ခွဲစိတ်လေ့လာမှုမပြုနိုင်မီ ပုပ်သိုး၍ မြေမြုပ်လိုက်ရသောကြောင့် မည်သည့်အကြောင်း ကြောင့် သေဆုံးရသည်ဆိုသည့်အကြောင်းအား မဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ကောင်းမွန်သော အလေ့အထကောင်းများ ဥပမာ

- စီမံကိန်းတစ်ခုအတွင်း ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်နေသော လုပ်ငန်းများမှ ၎င်းတို့ပိုက်လိုင်းဖြတ်သွားရာ နေရာများအတွက် EIA မှ ဖော်ပြပေးသည့် သက်ရောက်မှုလျော့ပါးစေရန် ဒေသတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့သို့ ရံပုံငွေများစွာ ထည့်ဝင်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ဒေသ၏သစ်တောနှင့် ဇီဝမျိုးကွဲများကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် ပိုက်လိုင်းရှိနေခြင်း၏ သက်ရောက်မှုနှင့် အမဲလိုက်သွားရာ လမ်းကြောင်းများအပေါ် သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် သက်ရောက်မှုဖြစ်နိုင်ခြေများကို ကာမိစေရန် စသည်တို့အား ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။
- ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ မြို့နယ်အနီးတွင် လမုပင်ပြန်လည်ပျိုးထောင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကို အာရုံစိုက်ကာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အစီအစဉ်တစ်ခုကို ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့ ပေးခဲ့သည်။ ဒေသတွင်း ငါးလုပ်ငန်း/သားပေါက်မှု တိုးတက်လာစေပြီး ၎င်းတို့အပေါ် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည့် အသက်မွေးမှုများ တိုးတက်လာစေရန် ဒေသခံရပ်ရွာလူထုမှ စိုက်ပျိုးပေးခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ၎င်းစီမံကိန်းသည် လက်ရှိတွင် ဧက (၈၀၀) ကျယ်ဝန်းသည်။